

7/11824
SK 119

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 30824082/610- 2780
Konu : Diyarbakır Milletvekili
Sibel YİĞİTALP'in
Yazılı Soru Önergesi

.../.../2017
24 Mayıs 2017

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 27/02/2017 tarihli ve 43452547-120.07-85422 sayılı yazınız.

Diyarbakır Milletvekili Sibel YİĞİTALP'in; Diyarbakır İlinde Kentsel Tasarım Projeleri kapsamına alınan Hevsel Bahçeler ile Suriçi, Dicle Vadisi ve Dicle Nehri içinde yapılan planlama çalışmaları hakkında, Bakanlığımıza yöneltilmiş olduğu 7/11824 Esas sayılı yazılı soru önergesi incelenmiş olup, konuya ilişkin cevabımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Mehmet ÖZHASEKİ
Bakan

EK:

-Cevap Yazısı (1 Adet, 4 Sayfa)

DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SİBEL YİĞİTALP'İN
TBMM 7/11824 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
DAİR SORULARI VE CEVAPLARI

SORULAR:

4 Ocak 2017 tarihinde Dicle Vadisi ve Kırklar Tepesi Kentsel Tasarım Projeleri ile Geleneksel Diyarbakır Evleri'nin temelleri aynı törende atılmıştır. Bu törende Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı projelerle yürütüleceği bilgisi de paylaşılmıştır.

2015 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine kabul edilmiş olan Suriçi Bölgesinin, geçmişten günümüze gelmiş tarihi-kültürel dokusu merkezi iktidarın masa başında yaptığı planlarla değiştirilmeye çalışılmaktadır. Oysa 6306 sayılı afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkında kanunun ilgili maddelerine göre halkın rızası ve katılımı öncelikli olarak esas alınmalıdır. Nitekim Diyarbakır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 2016 yılında çatışmalı sürecin bitmesinden sonra yapılan anket sonuçlarına göre halkın yüzde doksanı Suriçi'nde kalmak istediğini belirtmiştir. Tarafımıza gelen bilgilere göre; Suriçi'nde yaşayanlar mülkiyetlerinin ve evlerinin durumunu kendilerine gelen tebligatlardan öğrenmektedirler ve kentsel dönüşüm uygulamaları için rızaları yoktur. Geline süreçte iktidarın halkın barınma hakkına nasıl bir çözüm bulacağı ise tam olarak bilinmemektedir. Bugün alanda kamuoyunun/halkın bilgisi olmadan ağaçlar kesilmekte ve imar uygulamaları yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmaların alanın doğal ve ekolojik yapısının geri alınamaz yıkımına neden olan rant projeleri olduğu görülmektedir.

Diyarbakır kentinin kuruluşunun temel nedeni olan Dicle Vadisi ve UNESCO kültürel peyzaj alanı olarak miras listesine giren Hevsel Bahçeleri alanı yeniden kentsel tasarım projeleri kapsamında yapılaşmaya ve ranta açılmaktadır. 2014 yılında rezerv yapı alanı ilan edilen Dicle Suriçi Bölgesi ile tarihi sur koruma bandını kapsayan yaklaşık 187 hektarlık alan, 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" kapsamında 22.10.2012 tarih ve 3900 sayılı Bakanlar Kurulu kararına istinaden 04.11.2012 tarih ve 28457 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak "Riskli Alan" ilan edilmiştir.

Dicle Vadisi, 2015 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bilgisi dâhilinde Unesco sürecini olumsuz etkilediği gerekçesiyle iptal edilmiştir. Rezerv yapı kararı dayanak gösterilerek Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan Dicle Vadisi Ve Kırklar Dağı Doğa Parkı Ve Kentsel Tasarım Projesinin bugün tekrar gündemleştirilmesi ilgili mevzuat ve UNESCO sürecine aykırı bir uygulamadır.

28 Aralık 2016 tarihi itibarıyla askıya çıkartılan Suriçi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı değişikliğinde; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2012 yılında riskli alan ilan edilmesinden, 2016 yılında alanın halka kapatılarak riskli yapı tespiti yapılmasına ve acele kamulaştırma kapsamına alınmasına kadar geçen süreci tek başına yönettiği görülmektedir. 2012 tarihinde onaylanan KAİP; valiliğin ilgili kurumları, dönemin Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Sur Belediyesi, ilgili meslek kurumları ve STKlarla birlikte katılımcı bir yöntemle yapılmış idi. Bugün yapılan imar plan değişikliklerinin de aynı yöntemle; OHAL'in kaldırıldığı, yaşamın normalleştiği, Suriçi Bölgesinin halka ve kamuya açıldığı bir süreçte yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda;

- 1) 2014 yılında uygulamaya konulan; Hevsel Bahçelerinde ağaç kıymına neden olan ve halkın tepkisi sonucu durdurulan bu proje neden tekrar gündeme getirilmiştir?

2) TOKİ Peyzaj Düzenlemesi ve Rekreasyon Projesi, Geleneksel Diyarbakır Evleri ile Dicle Vadisi Peyzaj ve Rekreasyon Projesi 1. Etabı kapsamında yapılacak çalışmalarda, bölgede bulunan kentin tarihi doğal dokusu, ağaç ve bitki örtüsü korunmakta mıdır? Bunun için ne gibi tedbirler alınmıştır?

3) Hevsel Bahçeleri; birçoğu endemik olmak üzere 180 farklı kuş ve 20'nin üzerinde sürüngen ve kemirgen hayvanı bünyesinde barındırmaktadır. Bu projelerin uygulamaya konulmasıyla bu türlerin yaşam alanları nasıl korunacaktır? Türlerin yok olmaması için alınan tedbirler nelerdir?

4) Suriçi'nde yaşayan ve geçimlerini Hevsel Bahçelerinde tarım yaparak sağlayan yüzlerce aile günlük ve geçimlik yaşamlarını nasıl sürdürecektir? Halkın geçimlik tarım alanları nasıl korunacaktır ve barınmaları nasıl sağlanacaktır? Bunun için kendilerine hangi güvenceler verilmektedir?

5) İlgili Bakanlıkların onayladığı KAİP ile Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı Alan Yönetim Planı bölgenin ve Dicle Vadisi'nin tarihi kültürel ve doğal yapısının korunmasının sağlanması konusunda merkezi yönetim ve âdemi yönetim arasında 2012 yılında bir fikir birliği sağlanmıştır. Bugün merkezi iktidar tarafından tek taraflı yapılan plan uygulamaları ile fikir birliği ile hazırlanan çalışmaların görmezden gelindiği ve alanın korunması için harcanan zamanın da kaybı anlamında değil midir?

6) Diyarbakır Suriçi bölgesinde çatışmaların yaklaşık bir yıldır bitmesine rağmen Suriçi bölgesinin altı mahallesinin halka kapatılması ile ne amaçlanmaktadır? Halkın özel mülkiyetine erişimi Anayasa'nın sosyal devlet ilkesine ve Anayasa'nın mülkiyet hakkı esaslarına aykırı bir uygulama değil midir?

7) Alan yönetim planı ile bir havza bölgesi olarak bütüncül bir yaklaşımla planlanması gerekli görülen, beş bin yıldır kenti besleyen ve kent yaşamının varlığı olan Dicle Vadisi ve Dicle Nehri için bugün yapılan planlama çalışmaları masa başı kararları mıdır?

CEVAPLAR:

1- Diyarbakır İli, Sur İlçesi, Yukarıkılıçtaşı Mahallesi sınırları içerisinde yer alan 1098,55 ha. alan Bakanlığımızca 644 sayılı KHK ile verilen yetki çerçevesinde "Özel Proje Alanı" ilan edilmiş olup, söz konusu projede; kamu yararı esas alınarak, kent ve çevresinde yaşayanların dinlence gereksinimlerini karşılayan, tarihi bağlamda doğal çevre değerlerini nitelikli bir biçimde geliştirmeye olanak sağlayan, koruma-kullanım dengesini gözetken, işlevsel, yenilikçi ve ekonomik çözümleri ortaya koyan ve vadinin kent yaşamına kazandırılmasını hedefleyen bir çalışma yapılması amaçlanmıştır.

Bu nedenle, "Dicle Vadisi Rekreasyon Alanı (Doğa Parkı) ve Ağaçlandırma Alanı 1. Uygulama Etabı " imar planı değişikliği; 08.12.2016 tarihinde "Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı" nın bir kısmını içeren alanın 644 sayılı KHK'nın 2. maddesinin 1/ğ bendi kapsamında "Özel Proje Alanı" olarak ilan edilmesi neticesinde, Diyarbakır İli, Sur İlçesi, Bağıvar Mahallesi, 1, 2, 3 numaralı parseller ve tescil harici alanları kapsayan Dicle Vadisi Rekreasyon Alanı (Doğa Parkı) ve Ağaçlandırma Alanı I. Uygulama Etabına ait imar planı ve Suriçi imar planı Bakanlığımızca onaylanmıştır.

2- Dicle Vadisi Rekreasyon Alanı ve Ağaçlandırma Alanı 1. Uygulama Etabı imar planı değişikliği ile; söz konusu alanda 'Doğal Karakteri Korunacak Alan', 'Ağaçlandırılacak Alan' ve 'Rekreasyon Alanı' kullanımlarının ayrıldığı, Bakanlığımızca onaylanan imar planı değişikliği ile "Ağaçlandırılacak Alan" ve "Doğal karakteri Korunacak Alanda" herhangi bir uygulamanın yapılamayacağı, yalnızca 'Rekreasyon Alanı'nda uygulama yapılabileceği belirlenmiştir.

Bu kapsamda, yapılan plan değişikliğinin; 'Koruma-Kullanma dengesi sağlayan, aynı zamanda düşülen plan notlarıyla, her türlü işlemlerin/durumların uygulamaya geçilmeden önce ilgili idarelerce gerekli önlemlerin alınabileceği, diğer bir ifadeyle eylemden önce, eyleme etki edecek uygulamaların tamamlanmasını öngören proaktif bir yaklaşım içinde Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 24.01.2017 tarihli ve 4485 sayılı kararıyla da uygun görülmesi üzerine, bölgede bulunan kentin tarihi doğal dokusu ile ağaç ve bitki örtüsünün korunması için gerekli tüm tedbirler alınmıştır.

3- Bakanlığımızca onaylanan Dicle Vadisi Rekreasyon Alanı (Doğa Parkı) ve Ağaçlandırma Alanı
1. Uygulama Etapı imar planının Miras Alanı içerisine girmemekte olup, sadece on gözlü köprünün miras alanı içerisinde kalmaktadır. Ayrıca, söz konusu plana ilişkin olarak Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun uygun görüşü alınarak onama işlemi gerçekleştirilmiştir.

4- Suriçi Bölgesi ile tarihi sur koruma bandını kapsayan yaklaşık 187 hektarlık alan, 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" kapsamında 22.10.2012 tarihli ve 3900 sayılı Bakanlar Kurulu kararına istinaden 04.11.2012 tarih ve 28457 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak "Riskli Alan" ilan edilmiştir.

Suriçi Bölgesine ait 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı'nın 20.01.2012 tarih ve 244 sayılı, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı'nın ise 19.06.2012 tarihli ve 565 sayılı Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu kararlarıyla onaylandığı, imar planı onayından sonra hazırlanan Alan Yönetim Planı'nın ise Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından alınan 17.09.2014 tarihli ve 2446 sayılı karar ile Diyarbakır Büyükşehir Belediye Meclisinin de 12.11.2014 tarihli ve 370 sayılı kararıyla onaylamıştır.

Bu kapsamda; alanda yapılacak dönüşüm uygulamalarına yönelik hazırlanan Master Planı için tanımlanmış proje ve eylemlerde, Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunca 2012 yılında onaylanan Koruma Amaçlı İmar Planı kararları ve Uygulama Paftası esas alınması temel ilke olarak benimsenmiş olup, ne koruma amaçlı imar planı ile getirilen kararlara, ne Alan Yönetim Planına ne de Dünya Mirası Listesine girmesiyle birlikte korunması yönünde verilen taahhütlere aykırı bir husus bulunmamaktadır. Bahsi geçen Koruma Amaçlı İmar Planı; ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla gerçekleştirilen toplantılar ile Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'nun onayı sonucunda yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Riskli Alan içerisinde terör olayları nedeniyle zarar görmüş Cevatpaşa, Dabanoğlu, Fatihpaşa, Savaş, Hasırlı ve Cemal Yılmaz Mahallelerinde yaşayanların ihtiyaçları dikkate alınarak, sürece etkin olarak katılımlarının sağlanması amacıyla uzlaşma ofisleri açılmış olup, 5000 e yakın vatandaşımız ile birebir anket çalışması yapılmıştır.

Yapılan anket çalışması ile yerel halkın karar mekanizmalarına katılmalarının güvence altına alınması ve katılım mekanizmalarının tüm proje süreçlerinde sağlanması ve sürdürülmesi hedeflenmiştir. Bakanlığımız irtibat ofisinde gerçekleşen anket çalışması, alanda talep toplanmasına yönelik hazırlanmış olup, anketler sonucu, evinin nakdi değerini isteyenler çoğunluk olmakla birlikte, Suriçi'nde kalmayı ve TOKİ tarafından üretilen konutlara yerleşmeyi talep eden vatandaşlar olmuştur. Uzlaşma görüşmelerinde vatandaşlara sunulan seçenekler, bu kapsamda toplanan talepler doğrultusunda belirlenmiş olup, söz konusu seçenekler; rezerv alanlarda inşa edilen TOKİ konutlarından konut alabilme, bakanlığımız kredi faizi desteği ile kendi konutunu yapabilme imkanı, bakanlığımızca uygulaması yapılan konutlardan seçebilme hakkı, nakdi olarak taşınmazının değerini talep edebilme hakkı olmak üzere dört ana başlıkta toplanmıştır.

Bu Riskli Alan içerisinde geleneksel Diyarbakır evleri yapımında, KAİP kapsamında; gerek imar planlarında belirtilen yapı kütleleri gerekse KAİP uygulama hükümleriyle getirilen şartlara aynen uyulmakta olup, tescilli parsel komşu veya cepheli parsellere ilişkin projeler halihazırda, Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onay aldıktan sonra uygulama aşamasına geçilmektedir.

Dolayısıyla, “Geleneksel Diyarbakır Evleri ve Dicle Vadisi Peyzaj ve Rekreasyon Projesi 1. Etap İnşaat İşi” ne ilişkin olarak, TOKİ tarafından hazırlattırılan uygulama projeleri, Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nca onaylanmış ve ihalesi yapılarak yapımına başlanılmıştır. Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun gözetiminde kentin tarihi doğal dokusu, ağaç ve bitki örtüsünün korunması için projelendirme aşamasında gösterilen özen ve hassasiyet, uygulama aşamasında da devam etmektedir.

Ayrıca, halkın geçim kaynağı olan tarım alanlarının korunması konusu; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca değerlendirilmesi gereken bir husustur.

5- Bakanlığımızca onaylanan imar planı değişikliğinin “Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı” yönetim planında tampon bölge olarak tanımlanan alanlar içerisinde “MA5 Alanı ” nda kalması, söz konusu imar planı değişikliği plan açıklama raporunda ise planlama amacının Dicle Vadisi bütünü içerisinde yer alan çalışma alanında ve öncelikle kamu yararı gözetilerek, kentlilerin dinlenme, rekreasyon ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan, alanı kentin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin paralelinde, koruma-kullanma dengesi çerçevesinde sürdürülebilir kullanım ve yönetimini sağlayan, toplumsal ihtiyaçlara cevap veren, kentin mekânsal açıdan zayıf yönünü teşkil eden aktif yeşil alan kullanımını ve fiziki çevre kalitesini arttıran, doğa parkı konseptinde bir kent parkı oluşturulması düşüncesiyle, Alan Yönetim Planının tampon bölgelerine ilişkin alınan kararlar ve “Korunan Ana Mekansal İşlev Kurgusu” doğrultusunda, Dicle Nehri ile Dicle Vadisinin “Doğal Yaşam Alanı” ve “Kamusal Kıyı Kullanımına” ayrıldığı, bu bağlamda anılan plan değişikliği ile “Doğal Karakteri Korunacak Alan” ve “Rekreasyon Alanı” kullanımları belirlenmiştir.

Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı Yönetim Planında; “Kırklar Dağı alanının park ve rekreasyon alanı olarak kazanılmasının sağlanması ve alanın festival alanı olarak düzenlenmesi, Dicle nehri doğal yaşamını güçlendiren araştırma, uygulama, belgeleme, tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmesi, Dicle nehrinin On Gözlü Köprü ve yakın çevresinin yürüyüş ve bisiklet yolları, mesire alanları olarak düzenlenmesi, T8 alanına motorlu araç giriş, çıkışının sınırlandırılması, servis ve güvenlik hizmetleri dışında alana araç girişinin kısıtlanması, alan içerisinde otopark düzenlemelerinin yapılmaması, alanda yapılacak diğer düzenlemelerde Hevsel Bahçeleri, Surlar ve Dicle Nehri, On gözlü köprü silüetine zarar vermeyecek bir biçimde tasarlanmıştır.

Bakanlığımızca; söz konusu imar planı değişikliği plan notları ile “Rekreasyon Alanında piknik alanı, festival ve şenlik alanlarının yapılabileceği, Giriş kontrol noktalarında; kontrol, tanıtım, bilgilendirme, otopark ve benzeri fonksiyonlar, Ulaşım Altyapısı Kullanımlarının (akülü sistem araçları yolları, depolama ve durakları, tekne yanaşma ve bağlama noktaları, bisiklet yolları ve depolama alanları, Dicle Nehri kıyısında, ahşap yürüme platformu ve çıkmaları) yer alabileceği belirlenmiştir. Böylece, yapılan plan değişikliği; Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı Yönetim Planı ile uyumlu bir yaklaşım sergilemektedir.

6) Diyarbakır Suriçi Bölgesindeki mahallelerin halka kapatılmasına ilişkin değerlendirmeler; İçişleri Bakanlığının görev ve sorumluluk alanında kalmaktadır.

7- Diyarbakır İli, Sur İlçesi, Yukarıkılıçtaşı Mahallesi sınırları içerisinde yer alan 1098,55 hektar alanın, kamu yararının esas alınarak, kent ve çevresinde yaşayanların dinlenme gereksinimlerini karşılayan, tarihi bağlam içerisinde doğal çevre değerlerini nitelikli bir biçimde geliştirmeye olanak sağlayan, koruma-kullanım dengesini gözetken, işlevsel, yenilikçi ve ekonomik çözümleri ortaya koyan ve vadinin kent yaşamına kazandırılmasını hedefleyen bir çalışma yapılması amaçlanarak Bakanlığımızca “Özel Proje Alanı” ilan edildiği, Bakanlığımızca sadece 32 hektar alanda “Dicle Vadisi Rekreasyon Alanı (Doğa Parkı) ve Ağaçlandırma Alanı 1. Uygulama Etapı” imar planı değişikliği onaylanmıştır.